

Љубиша Р. Митровић

Филозофски факултет, Универзитет у Нишу

КОНТРОВЕРЗЕ О ЛЕВИЦИ ДАНАС И ПЛЕДОАЈЕ ЗА АЛТЕРНАТИВНУ ЛЕВИЦУ

Сажетак

У раду се разматра противречан положај левице у савремености, као и потреба даље теоријске проблематизације њене улоге. Аутор рад завршава пледоајом за алтернативну левицу као плуралистичког демократског актера антикапиталистичког преображаја савременог друштва.

Кључне речи: Левица, капитализам, транзиција, глобализација, антикапиталистичка алтернатива.

Недостатак визије социјалистичке алтернативе утврђује безалтернативност капитализма. Ако не знате куда желите да идете, ниједан пут вас тамо неће одвести

Мишел А. Лебовиц

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ: О УЗМАКУ/ДЕФАНЗИВИ ЛЕВИЦЕ И СУМРАКУ АЛТЕРНАТИВЕ

Скоро ће 30 година од имплозије социјализма, како је европска левица у дефанзиви, огрезла у опортунизму, остављајући раднике, грађане и народе да лутају без алтернативе, у сумраку историје.

Распад СССР (представља доиста геополитичку катастрофу – В. В. Путин), као и успон снага неолибералног глобализма, довели су до домино ефекта – у међународним односима и геостратешке промене на геополитичкој карти света; до расула и узмицања левице и њене пуке борбе за преживљавање; до агресивне експанзије нове деснице на процесима рестаурације капитализма, на платформи „доктрине шока“ неолибералне стратегије „транзиције без социјалне одговорности“.

На том фону извршена је деструкција социјалне државе у Европи, прихваћена доминација англосаксонског модела развоја; али и левица се, под фирмом „трећег пута“ (Гиденс, Блер, Шредер) опортунистички прилагођавала, постајући „пудлица“/слушкиња снага мегакапитала у његовој агресивној интервенционистичкој политици према тзв. нефункционалним/одметничким државама које не следе курс снага глобализма/новог светског поретка.

Од левице су остали рестлови, усамљена острвца (у северној Европи и земљама Латинске Америке). Док се институционална левица у Европи конвертитски прилагођавала духу времена, постајући интегрални део снага капиталистичке рестаурације. Настао је „дуги марш“ левице кроз институције, настајућег суровог капиталистичког поретка, зависних друштава, нове светске периферије. Да би се одржали на власти, политичари крипто-прозелитске левице пристајали су на бројне нагодбе, непринципијелне коалиције, „политичку проституцију“. Пример су за то појава „заобљених личности“ у политици, спремних на бројне труле компромисе ради одржања на власти. Тако су бројне партије номиналне левице нарушиле углед левице у бирачком телу и идеју левице осрамотиле.

Наравно, томе је допринела и *антикомунистичка пропаганда* протагониста деснице/неоконзервативних идеолошких јуришника и трабаната; који су због „Петра, замрзнули и светог Петра“. Због номенклатурне левице у земљама монопартијског социјализма, дифамирали су идеју левице, а левичаре прогласиле за кривце за све: од издаје националних интереса, до економског пропадања и имплозије социјализма. На том фону настао је процес прогона левичара

и релативизација појмова левице и деснице, комуниста и фашиста, отворене ревизије историје (националне и опште), ради легитимације и очувања поретка рестаурације капитализма и измеђарске/сателитске улоге елита у условима настанка колонијалне/контролисане демократије, подређене силама суровог новог светског поретка.

Пример за овакву метаморфозу позиције левице су земље у транзицију, укључујући и Србију.

Морамо одмах приметити да је Запад уложио сва средства да разори аутентичне снаге левице, центра и деснице у нас и да наметне марионетске владе/фигуре, различито „костимиране“ играче (маскоте) које вешто или невешто манипулишу масама као поданицима (политичким стадом); уместо развоја актера у служби „народа за народ“.

Дефанзива левице у европском контексту учинила је левицу и у земљама светске периферије (транзиције) измеђарском – да се политички акомодира на процесе рестаурације капитализма и мутира у конвертитску прозелитску левицу капитално-парламентаризма (Н. Бобио), постајући на тај начин политички органон компрадорске лумпенбуржоазije и адвокат снага социјалне деснице/снага антиреволуције.

Тако се *лукавство историје* (Хегел), цинично „нашалило“ у нас да левица од протагониста социјализма, тј. ослободилачке улоге радних класа (радништва и сељаштва), мутира у агенса/адвоката наступајуће необуржоазije као и да партиципира у различитим владама које спроводе капиталистичке програме реформи и неоконзервативне рестаурације.

Рестаурација капитализма, ревизија историје и неолиберална контаминација идејног простора довели су до *релативизације појма левице*, са циљем да се стигматизира као тоталитарна, огласи за узрок и агенс тоталитаризма у друштву. Тако *девалвиран* појам *левице*, као да је изгубио изворно значење; постао је испражњен, ишчашен, отписан. Пуштен је да лута попут зомбија у лагумима историје... О овом феномену, Тодор Куљић пише као о својеврсној мелодрами левице и у својој књизи *Прогнани појмови*, која је ових дана изашла из штампе.

Све је агресивнији наступ и ширење деснице, која обнавља клерофашистичке и етнорасистичке неоконзервативне идеје „идеологије крви и тла“, претећи да постане значајна политичка снага у парламенту ЕУ, у коме већ доминирају народњачке популистичке странке. Све то алармира и буди снаге левице на позорност и обнову; потребу преиспитивања, репроблематизације и иновације свог програма и стратегије деловања у савремености.

Поставља се питање: да ли савремена криза рестаурације капитализма и успон деснице на изванредан начин потенцира потребу враћања Марксу, радикалној филозофији левице, теорији класне борбе, или је то само ехо застарелих „прогнаних“ и „отписаних“ појмова у друштвеним наукама!?

2. ИЗВОРНО ПОЈМОВНО ЗНАЧЕЊЕ ЛЕВИЦЕ; ИДЕНТИТАРНА ОБЕЛЕЖЈА ТРАДИЦИОНАЛНЕ ЛЕВИЦЕ И УЗРОЦИ ЊЕНОГ СЛОМА/ПОРАЗА

Историја социјалних и политичких теорија/социјалне и политичке филозофије поучава нас – да идеје/појмови нису „репа без корена“. Социологија сазнања нас подсећа да суштину појмова тумачимо не само семантички и херменеутички, већ и да њихова значења контекстуално читамо и дешифрујемо.

У том смислу: без обзира што је *појам политичке левице* рођен у Француској грађанској револуцији, на основу распореда посланика у скупштини, појам социјалне/*егзистенцијалне левице* (Сартр) је старији. Он означава свет депривираних/осиромашених, експлоатисаних најширих радних/произвођачких класа (најпре, трећег staleжа; потом индустријског пролетеријата/плавих оковратника, а данас модерног света рада интелектуалног пролетеријата).

Маркс је јасно *разграничио појам* социјалне левице, у лику „класе по себи“ од политичке левице – као „класе за себе“ самосвесне и друштвено еманципаторски ангажоване левице. У аутентичном смислу, *по Марксу, левица је* покрет/авангарда која делује у плуралистичком корпусу политичких и друштвених актера, предводећи их снагом визије својих идеја и доследном борбеношћу, а не насиљем. Употреба насиља

је контекстуално детерминисана оштрином класне борбе социјалних противречности; али и спремношћу снага старог света да прихвате или пруже отпор на изазове револуције, тј. наступ новог доба (у томе је разлика између енглеске и француске револуције).

Традиционална левица, како је показала историја, монополисала је улогу авангарде у распону снага од радикалних комуниста, до социјалиста и социјалдемократа. Она је претежно увреријеристичка и месијанска. Пледирала је да, као авангарда, предводи радништво у борбу за социјализам/социјалистичку револуцију и есхатолошку визију комунистичке бескласне заједнице као „асоцијације слободних произвођача, у којој ће слобода сваког појединца бити услов слободе за све“ (Маркс).

Како је *Маркс* „несумњиво филозофски учитељ левог радикализма – у чијем су средишту радикалне потребе за јединствено човечанства, тотално развијену личност, за социјалну једнакост свих људи; укидање наоружања и ратова, глади и беде и еколошке катастрофе...“¹ *Изворно Марксово схватање* авангардне улоге комуниста, треба рећи да нема никакве везе са организационим фетишизмом и монополом једне партије у политичким процесима. По Марксу „комунисти су најборбенији део покрета који идејно и теоријски предњаче разумевањем услова и тенденција свог времена...; а комунизам није идеал/стање, већ радикални покрет који се бори за превладавањем капитализма као система најамног рада.“ Његова визија комунизма није догматска, нити има обресе егалитарног, потрошачког комунизма социјалутописта; већ је везана за промене у начину производње/револуцију рада и могућности аутоматизованог начина производње/радних снага нових технологија – киберкомунизма. Марксова је прогноза да је његов настанак могућ у високоразвијеним друштвима.

Учини ли се *осврт на идеју левице од Маркса до данас* запазиће се лееза контроверзних интерпретација: од *Марксових* схватања комуниста, радикалне левице као антикапиталистичког покрета у борби за посткапиталистичку алтернативу друштвеног развоја оличену у бескласну цивилизацију; преко *Лењинове* бољшевичке партије

1 Агнеш Хелер, *Филозофија левог радикализма*, Младост, Београд, 1985.

професионалних револуционара; *Грамишијевих* схватања партије као „колективног интелектуалца“ у борби за културну хегемонију и западни пут у социјализам; *Лукачевог* фетиширања организационог питања као *par excellence* идејног питања у деловању комунистичког покрета као протагонисте борбене класне самосвести у стварању историје.

Историја радничког и комунистичког покрета у XIX XX веку показује и различите деобе – између комуниста, социјалиста и социјалдемократа у погледу пута и метода борбе за ново друштво. Такође, у новијој политичкој историји видљива је подела на левицу и десницу. *Норберто Бобио* је истакао да је „главна и најјаснија дистинкције између левице и деснице била и јесте идеал једнакости. За левицу је идеал једнакости увек био поларна звезда у коју је гледала и наставља да гледа“. У овом контексту треба истаћи још један индикатор између левице и деснице: левица је окренута будућности, друштву благостања и еманципације човека, док је десница окренута прошлости и држави као кључном актеру промена.

У 200годишњој историји – од француске грађанске револуције (1789) па до данас, у Европи су се смењивале коалиције политичких снага либерала и социјалиста. И док су први истицали начело слободе, други су инсистирали на социјалну једнакост као кључну програмску одредницу своје борбе. Након 1989. године, имплозијом социјализма, дошло је до потискивања са власти не само социјалиста, већ и либерала. На фону рестаурације капитализма, вратили су неоконзервативци, чији успон данас врхуни са све агресивнијом експанзијом деснице у ЕУ.

Волунтаристичка *убрзања историје* довела су до победе јакобинског/бланкистичког концепта револуције, и хипертрофије насиља, те у крајњој линији, до преваге тоталитарне улоге државе: која се – од диктатуре пролетеријата – изродила у диктатуру бирократије над пролетеријатом (о тој регресији и метаморфози писао је Троцки у *Изданој револуцији*, *Билас у Новој класи*, а *Диверже у Демократији без народа*).

Монопартијски социјализам (тешки социјализам, Андре Горц) – без обзира на његове домете и успехе (социјална држава, економска еманципација, борба против колонијализма

и фашизма), изнова је заробио друштво, нацију и државу, отварајући пут изрођавању тековина револуције и попримајући неке карактеристике тоталитарног система, који је блокирао развој производних снага и отворио пут политократском номенклатурном социјализму, који је имао бројне додирне конвергентне тачке са политичким/државним капитализмом (социјалних држава). Подсећамо у вези са тим на дијагнозу *Рејмона Арона* да индустријски начин производње представља заједнички именоватељ и социјализма и капитализма, док су разлике у политичком систему: вишепартизам или монопартизам.

Имплозија социјализма је резултанта дејства унутрашњих системских структурних противуречности (насиља политике над економијом и грађанством, потцењивање економских законитости, тржишта и значаја политичке демократије) и спољних геостратешких деловања сила настајућег новог светског поретка (које су од 1980. године форсирале неолиберални глобализам и интервенционизам у међународним односима). Према стратегији Бжежињског из 1979. године (Упсала, 9. конгрес социолога) да треба цепати, разарати социјализам по етнорелигијским шавовима; о чему ће Хантингтон деценију касније писати у својој студији *Сукоб цивилизација* као о нужности идентитарних сукоба у зонама геопростора са „политички несавршеним границама“. На тој стратегији подстицани су и усмеравани конфликти од стране САД и остваривана стратегија глобалног интервенционизма у циљу разбијања вишенационалних држава, (СССР, Југославија Чехословачка) и реализована доктрина геополитичког инжењеринга тзв. „обојених револуција“ (активирањем делова елите урбане средње класе у поље политичких промена, уз посредно или непосредно садејство спољног фактора).

Уморна, бирократизована номенклатурна левица, преко ноћи је била затечена (експлозијом радничког незадовољства и протестима средње класе). На споју економске кризе, социјалног осиромашења, политичке буне, земљотреси политичке власти, попут цунамија на принципу „домино ефекта“ падали су режими у источној и средњој Европи. СФРЈ је, због хермафродитског система самоуправљања и монопартијског система и вишенационалног састава, на

простору судара и сукоба цивилизација платила високу цену разарања ратом у сукобима 90-тих година!?

СКЈ је од авангарде постао аријергарда, заробљеник и жртва пројекта разулареног полицентричног етатизма (кроз *федерирање федерације* према Уставу 1974.) чије су снаге својим партикуларизмом и етнонационализмом помогле урушавању система и разбијању Југославије.

Данас се води контроверзна расправа о смислу и бесмислу пројекта Југославије, за коју је српски народ у XX веку платио високу цену (скоро три милиона живота) а да се, притом, та расправа извлачи из реалног историјског контекста. Оставимо историчарима да хладне главе истражују домете и последице тог пројекта на савременост и судбину српског народа. Овде бих само подсетио на Хегелову метафору о *лукавству историје* које се јавља час у форми трагедије, а час у форми фарсе и где често победници цинично постају поражени. У том хоризонту, треба и разумевати метаморфозу наших успона и падова у историји XX века.

3. О ФЕНОМЕНОЛОГИЈИ ТРАНЗИЦИОНЕ ЛЕВИЦЕ, КАО ПРОЗЕЛИТСКЕ/КОМПРАДОРСКЕ, КОЈА ЈЕ ИНТЕГРИСАНА У ПОРЕДАК И „УПРЕГНУТА“ ДА БУДЕ „АКТЕР“ РЕСТАУРАЦИЈЕ

Постсоцијалистичким земљама у ери транзиције је наметнут неолиберални програм зависне модернизације, рестаурације и реколонизације. На делу је спровођење транзиционе стратегије без социјалне одговорности. Таква стратегија у друштвеној пракси довела је до разарања привреде, деиндустријализације земље, незапослености, енормне експлоатације и обнове социјалног питања, класних и регионалних противречности и сукоба у земљи.

У овом контексту, нажалост, већина партија левице, акомодирала се на процес рестаурације капитализма, постајући коалициони партнер партија снага капиталистичке деснице. Таква метаморфоза збунила је бирачко тело а радништво оставило без свог органског политичког заступника.

У друштвеној пракси комунистичке и социјалистичке партије се рекостимирају постајући псеудосоцијалистичке и прозелитске. Суочени смо са компрадорском левицом, која да би остала на власти, спроводи капиталистички програм реформе, делећи мрвице власти са партијама деснице и центра; постајући нека врста политичког паразита, део политичке номенклатуре, тајкунско-олигархијске елите, која марионетски влада друштвом, на хермафродитској платформи неолиберализма у економији и популизма у политичком животу, изграђујући колонијалну демократију без народа.

О овој врсти конверзије политичких актера на политичкој сцени, у Србији и другим транзиционим друштвима, данас се већ пишу студије из области социологије политике, у којима се говори о новој врсти политичког отуђења и различитим облицима политичке патологије.

4. ПЛЕДОАЈЕ ЗА АЛТЕРНАТИВНУ ЛЕВИЦУ (ЕЛЕМЕНТИ ПРОГРАМСКЕ ВИЗИЈЕ И СТРАТЕГИЈЕ ДЕЛОВАЊА; РЕДЕФИНИСАЊЕ ЊЕНОГ ПРОГРАМА И ОСАВРЕМЕЊАВАЊЕ МЕТОДА ЊЕНОГ ДЕЛОВАЊА)

Полазећи од трајних историјских и *социолошких константи појма левице*, везаних за *антикапиталистичку димензију* (борбу против експлоатације света рада), *републиканску* (борбу за слободу и равноправност људи и заснивање демократског поретка) и *културну* (остваривање универзалних цивилизацијских вредности и еманципаторске улоге), појам модерне левице добија нове садржаје и вредности које изражавају њен нови идентитет. *Савремена левица свој идентитет открива и утемељује* у условима савременог светског друштва и постреал-социјалистичких друштава у транзицији, на *новој парадигми* о плуралистичкој природи друштва и демократској улози социјалних и политичких актера друштвене промене. У том смислу она има следеће атрибуте новог идентитета: она је *антидогматска, плуралистичка, антимонополистичка, хуманистичка, компетитивна,*

*еманципаторска, универзалистичка, прогресивна, партнерска и демократска снага модерног друштва.*²

Традиционална левица делујући као монополска снага професионалних револуционара, на крају 20. века исцрпла је своју историјску улогу. У условима савремених друштвених промена, неопходна је истински нова левица, нова како по форми и методу деловања тако и суштини своје нове историјске улоге.³

Идејни метеж и релативизација појмова десница и левица у савремености захтева данас критичку научну проблематизацију.

Појам левице је данас један од „прогнаних појмова“ (Т. Куљић), у ери успона неолибералне идеологије, у којој су потиснути из вокабулара и уџбеника појмови као што су марксизам, класна борба, револуција, социјална правда. *Тек их криза капитализма (2008-) изнова враћа* и оснажује њихову научну и политичку употребну моћ. Увелико се враћа интересовање за Маркову анализу капитализма, кризу његове репродукције и његову судбину/перспективу. Како на западу, тако и на истоку, северу и југу изнова се прештампавају Маркове студије: од „Манифеста“ до „Капитала“ и економско-филозофских рукописа. Такође, најзначајнији филозофи и научници у нашој савремености објављују нове студије о Марксу: почев од Зигмунда Баумана, Агнеш Хелерове, Едгара Морена, до Алена Бајдија, Тони Негрија, Џоди Динове, Славоја Жижека и др. У овим студијама се указује на неправедно запостављање Маркса и значај његовог метода истраживања и анализе капиталистичког друштва, као и скидају стигме са Маркове аутентичне теорије, и враћа изгубљени комунистички хоризонт, који је заједно са Марксом неправедно екскомуницирам од стране десничарских апологета и идеолога дискурса о безалтернативности капитализма.

Током последње деценије „повратак идеји комунизма дао је нову енергију левици. Комунизам поново постаје дискурс и речник којим се изражавају универзални, егалитарни и

2 Митровић, 1996, стр. 209-210.

3 Опширније у: Љубиша Митровић, *Ослобађање Прометеја: левица и посткапиталистичка алтернатива*, Прометеј, Нови Сад, 2015.

револуционарни идеали... Комунизам се поново јавља као магнет за политичку енергију зато што је био и остао алтернатива капитализму“, пише Џоди Дин у својој студији „Комунистички хоризонт“ (Џоди Дин, „Комунистички хоризонт“, Центар за медије и комуникације, Универзитет Сингидунум, Београд, 2014). Наравно, повратак комунизма као *одложене будућности* (Љ. Митровић), неће бити могућ без моралног и политичког улога нових генерација у борби за посткапиталистичку алтернативу; али и без новог сусрета обновљене револуционарне теорије и нових друштвених покрета спремних да поново „јуришају на небо“, како би претворили поље могућности у нову стварност бескласног друштва „у коме ће слобода сваког појединца бити услов слободе свих“ (К. Маркс).

Најзад, неопходно је још једном *потенцирати значај обнове теоријског рада на левици*, јер покрети/партије левице, како је то поручио *Палмиро Тољати* „иду из далека, загледани далеко“. Они нису актери апологетског очувања постојећег поретка, већ су увек окренути снагама „будућности која је почела“, изазовима и хоризонту могуће револуције, измене света, хуманизације друштва и еманципације човека. Такви покрети престају да живе уколико се изнова не хране енергијом револуционарне теорије и не одржавају антејску везу са социјалном левицом (модерним светом рада), и на њиховом јединству граде револуционарни праксис буђења и стварања историје, остваривања одрживог развоја и прометејског хуманизма у служби подруштвеног човечанства и еманципације човека.

Време је да се изнова стваралачки промисли *појам левице*, и оствари иновација њеног програма и метода деловања. Да се на *синтези непролазних вредности либерализма и социјализма (слободе и једнакости)* изгради нова платформа за оовремене друштвене борбе *актера за посткапиталистичку алтернативу*, против неоимперијализма и рата; за мондијализацију разумевања и солидарности међу народима. *На том фону борбе – треба изнова подићи борбену заставу* „Слободе, Једнакости, Братства“/“Хлеба и Самоуправе“, рехабилитовати универзалне вредности грађанске и социјалистичке револуције. Или како би песник *Бранко Миљковић* поручио: „Треба изнова препознати и

пронаћи будућност; вратити наду, у могућност и неопходност борбе за њу, јер она сама неће доћи!“ Јер, како је рекао италијански филозоф Дијегио Фузара „није све изгубљено, доћи ће боља времена ако будемо активно настојали да их створимо: будућност је наша“.

Уместо фатализма и нихилизма, данас нам је потребан нови критички оптимизам, као делотворна, сазнајна и практична моћ за обликовање нове постпостмодерне алтернативне левице. Њено теоријско утемељење могуће је на најбољој синтези вредности филозофије природног права, либерализма, социјализма и екологизма.

И ма колико да је данас популизам на цени, његово време истиче и тај се демагошки реторички плес политократа мора напустити. Партије и покрети морају се одредити према новим констелацијама у друштвеној структури. Морају изнова открити друштво, његове противречности, али и актере друштвених промена. Морају се суочити са новим енормним неједнакостима и облицима експлоатације и прекаријатом, са заоштреним социјалним питањем и новим облицима класне борбе, што ће неминовно захтевати преиспитивање и модернизацију како њихових програма тако и стратегије деловања левице.

Алтернативна левица треба са разбоја новог времена да тка и модернизује свој програм и стратегију деловања. Она мора да открије нове актере друштвених промена: носиоце нових производних снага, научно-технолошке, информационе и биотехнолошке револуције. Агенси одрживог глобалног развоја и нове поделе и интеграције рада у савремености данас се не зачињу ни на њиви, нити у класичним фабрикама, већ у научним лабораторијама, учионицама/школама и на универзитетима. Протагонисти оворемених друштвених промена и нове револуционарности имају нови социјални лик и еманципаторски потенцијал оличен у знању, социјалној сензибилности и новој друштвеној радикалности/борбености и оптимизму.

Алтернативна постпостмодерна левица је плуралистичка снага у идејно-теоријском и политичком погледу. Она препознаје актере у свету модерног света рада и нове средње

класе, у савезу нове образоване младе генерације, нове радничке класе, остатака традиционалне левице, губитника транзиције и маргинализованим слојевима које је произвео неолиберални социјалдарвинистички убиствени „капитализам катастрофе“ (Н. Клајн).

Како својом визијом тако и радикалном критиком свега постојећег *алтернативна левица*, као плуралистички субјект револуције и аутоеманципације, мора вратити наду у отворену утопију усправног хода и прометејску улогу савремене генерације, њену способност и спремност да мења себе и свет. У праву је Ален Бадју када истиче: *да уместо одбране марксизма, данас треба творити марксизам, реактуелизовати улогу комуниста као политичког субјекта у историјском кретању. Од те нам тачке ваља кренути!*⁴

Наравно, у савременим условима алтернативна *левица* мора градити широк фронт са осталим прогресивним и демократским политичким снагама како у националним тако и регионалним и светским оквирима. Она мора на нов начин реактуелизовати однос класног и националног питања у савремености, посебно однос са новим друштвеним покретима и актерима нових производних снага трећег и четвртог развојно-цивлизацијског циклуса. У том контексту, она се мора модернизовати и служити моћним полугама нових технологија како би користила друштвене мреже и повезала се са наступајућом интернет генерацијом, интернационализујући/глобализујући своју друштвену борбу у програмском и методолошком смислу. То су само неки од предуслова за подизање њеног креативног политичког потенцијала и радикалне борбености у предстојећим друштвеним борбама човечанства за будућност која је почела, али је за сада још увек неправедно распоређена. А успех и будућност, како је својевремено истицао *Виктор Иго* – припада само онима који се боре и знају за шта се боре.

4 Видети: Ален Бадју, *Теорија субјекта*, Група за концептуалну политику, Нови Сад, 2015.

Литература

Бобио Роберто, *Левица и десница*, ЦИД, Подгорица, 1997.

Дин Џоди, *Комунистички хоризонт*, Центар за медије и комуникације, Универзитет Сингидунум, Београд, 2014.

Куљић Тодор, *Прогнани појмови*, Клио, Београд, 2018.

Марковић Михаило, *Слобода и пракса*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1997.

Маркс Карл, Енгелс Фридрих, *Комунистички манифест*.

Митровић Љубиша, *Ослобађање Прометеја: левица и посткапиталистичка алтернатива*, Прометеј, Нови Сад, 2015.

Харент Ана, *Филозофија левог радикализма*, Младост, 1985.

Ljubisa R. Mitrovic

CONTROVERSY ABOUT THE CURRENT LEFT AND PRETEXT FOR ALTERNATIVE LEFT

Resume

The paper deals with the contradictory position of the Left in modern times, as well as the need for further theoretical problematization of its role. The author concludes this paper with pretext for an alternative Left as a pluralist democratic actor of the anti-capitalist transformation of contemporary society.

Keywords: Left, capitalism, transition, globalization, anti-capitalist alternative.

* Овај рад је примљен 10. јуна 2019. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 5. јула 2019. године.